

PLAÇA MAJOR

ANY IX. Núm 25 revista de cultura i festa . federació colles de castelló . primavera 2004

NIT DE SANT JOAN

23 de Juny 2004

Platja del Pinar del Grau de Castelló

Foc, lluna i dimonis: la Festa

EDITORIAL

Un any més la Federació Colles de Castelló, juntament amb la col·laboració de la Fundació Municipal de Festes, organitzen la popular revetlla de Sant Joan.

Enguany hi haurà Concurs de Coques, sopar de pa i porta, dimonis i fogueres. Ballarem al compàs de la música de festa, sonarà la dolçaina i el tabal, farem el primer bany de l'any i, fins i tot, hi haurà un castell de Focs.

Milers de castellanencs s'hi aplegaran a platja del Pinar per festejar el regal del foc. No ens hem d'oblidar que, el foc, en gairebé totes les cultures i també en la nostra cultura grecollatina és un regal del déu de torn. El nostre és el foc que Prometeu, malgrat la prohibició de Zeus, va regalar a la humanitat. Des del Planetari fins a l'Aeròdrom, des de Castelló a Ítaca el foc, la reencarnació terrestre del sol, tornarà a purificar les nostres ànimes. La flama, poder diví destruirà les coses creades, retornant-les o no al seu estat primitiu; a la seua unitat original.

La celebració del solstici d'estiu és tan antiga com la mateixa humanitat. Així ho afirmen, almenys, la colla d'antropòlegs, historiadors i estudiosos del tema. Des d'antic, els diversos pobles i cultures de la Mediterrània han conreat el ritual del foc a través de les fogueres en un intent de simbolitzar el poder del Sol per tal d'ajudar-lo a renovar la seua energia renovadora. Desitjant que les nits continuen essent curtes i els dies més llargs. Una altra cosa és que el déu que governa les hores es digne a escoltar el desig dels homes.

SUMARI

- 2 **Informació:** Classificació Campionat de Futbol-sala
- 3 **Opinió:** Presentacions de Gaiates
- 4 **Gent de la Festa:** Alex Navarro
- 5 **Informació:** Curs de Dolçaina i Tabal 2004-2005
- 7 **Notícies:** VI Aplec de la Federació Valenciana de Dolçaina i Tabal
- 8 **Notes de Premsa:**
- 9 **Notícies:** Ja tenim Colla de trabucaires
- 11 **Uns altres pobles:** Jemà El Fha, cap al tard
- 14 **Notes de viatge:** Sant Jaume: el Camí, els caminants i la filla de Bush
- 17 **Xafardecolles**
- 18 **Informació**

INFORMACIÓ

CLASSIFICACIÓ FUTBOL SALA

 PLAÇA MAJOR
ANY IX. Núm 25 revista de cultura i festa . federació colles de castelló . primavera 2004

Revista quadrimestral
Primavera de 2004
Any IX, número 25
Castelló de la Plana (la Plana Alta)
Tiratge de 300 exemplars
Preu de subscripció anual: 1000 ptes.
Preu de subscripció fora vila: 1300 ptes.

President Vicente de Juan Martínez
Director Joan Bta. Campos i Cruaïnes
Consell de redacció
Manuel Carceller Safont Antoni Royo Pérez
Joan Josep Trilles Font Sònia Sanz i Alegre

Dibuixos
Luis Vellón, José Caño, Neus Cruaïnes, José Alonso
Idea de portada, Xipell
Edita
Federació Colles de Castelló

Imprimeix
Graphic Group, S.A. - Pol. Ind. Els Xiprers, 12 - Castelló
Dip. Leg. CS-80-96
ISSN 1695-5471

Presentació d'originals
Centre Municipal de Cultura, carrer d'Antoni Maura, núm 4
12001 Castelló

Nota
"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament

Molí Darrer, malauradament enderrocant

Foto: Arxiu J. Campos

- 1- PEPSI COLLA
- 2- CAVALLERS
- 3- LOS PORRONES
- 4- PASTORET
- 5- BOTIFARRA
- 6- PIXAVÍ
- 7- XALOC
- 8- EL VI NEGRE
- 9- ROGLE
- 10- MANEGUETES
- 11- GAIATA 15
- 12- GAIATA 18

MÀXIM GOLEJADOR:

CARLOS MARTÍNEZ (PEPSI COLLA)

EQUIP MÉS ESPORTIU (MENOR NÚMERO DE TARGETES):

EL VI NEGRE.

EQUIP MENYS GOLEJAT:

BOTIFARRA.

Com a novetat d'enguany, La Copa la juguen els mateixos equips que la temporada passada, tret de l'equip de la Colla Pixaví que s'ha hagut de retirar de la competició a causa que no tenia prou jugadors.

Amb el suport de la

 GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

Sari Mañá

OPINIÓ

PRESENTACIONS DE GAIATES

Un dels objectius que ens vam marcar la Junta Directiva i que va ser aprovat per l'Assemblea de la Federació Colles de Castelló, fou el de participar en totes les presentacions de les Gaiates de Castelló, en un intent d'apropar-nos, més si cal, els dos col·lectius de festes.

Aquest punt, contà amb el beneplàcit de la Federació Gestora de Gaiates, concretament amb el seu president, Jovi Nadal i començarem a caminar plegats. Amb l'ordre de les presentacions, demanarem a la nostra gent, a totes les nostres colles, el contacte de cada agrupació mantenia amb les diferents gaiates —colles agermanades, lligams familiars, colles de dolçainers i tabaleters, president, protocol...—. Férem per fi un llistat i amanirem el protocol per a cada acte.

Cal dir que amb molt bona voluntat, la nostra Federació ha tingut una gran participació en tots aquests actes de presentació de Madrines i Comissions de les diferents gaiates, cada dissabte a la Pèrgola, des del mes de setembre fins a març d'aquest any, a les portes de les Festes de la Magdalena.

Cal destacar, la bona rebuda que en tot moment se'ns ha fet per part de les gaiates i el reconeixement públic per tothom la nostra feina i contribució a favor del

El fadrí, talaia de Castelló

Foto: Arxiu J. Campos

món de la festa.

I així esperem rebre la nostra recompensa, la nostra assistència a les presentacions, significarà enguany i com a novetat, ja que ens ho han comunicat, que al nostre SOPAR DE COLLES de les properes Festes de la Magdalena, ens acompanyaran les Madrines i Presidents al complet, en bona prova de gratitud, en un intent d'unir encara més, els lligams que cada dia ens uneixen mes i més.

Personalment, quan he estat com a representació de la nostra Federació, on millor m'ho he passat en cada acte, ha estat a l'hora de fer l'ofrena floral a les Madrines i Presidents, ja que ens han permès sentir-nos part d'eixa la nit especial i màgica de cada una de les comissions.

I com que el frec ha amistat, a força de veure'ns cada dissabte, sempre hi he trobat una cara somrient damunt de l'escenari que feia menys llarg el camí per eixa passarel·la d'accés que ha provocat més d'un entrebanc a qui escriu, però açò queda com una simple anècdota, que ha provocat algun que altre aplaudiment més efusiu que de normal.

Sari Mañá

Vocal de Protocol
Federació Colles de Castelló

GENT DE LA FESTA

Alex Navarro Canós
President Gaiata 2 "Fadrell"

Un president jove i "tabaleter"

“**S**empre m’ha agradat molt tot el món de la festa, però com fins ara fa tres anys era pastisser, sols tenia temps lliure per dormir” Un canvi de feina i Alejandro Navarro comenta a involucrar-se en diferents àrees del món “fester” castellanenc.

Per començar, és matriculà a l’Escola Municipal de Dolçaina i Tabal com a “Tabaleter”. “El meu cunyat és dolçainer i quan portava un any en l’Escola em suggerí que ens hi ajuntarem per fer un duo”.

Alejandro té 23 anys i treballa actualment com a estibador portuari, encara que està de baixa. Explica que va arribar a la presidència de la gaiata, perquè li ho va dir una amiga seua. “Fa uns anys ja vaig estar a punt d’agafar la gaiata “Forn del Pla”, però al final no vaig ser president, i aquesta vegada, una amiga em va dir que “Fadrell” no tenia president i jo em vaig oferir amb la condició que ella fora la madrina”, explica Alejandro.

Assegura que una de les coses que més li agradaria aconseguir seria “donar més importància a la figura del president infantil ja que la festa és massa sexista”. De moment, prefereix no parlar de premis, creu que és massa ambiciós fer-ho, encara que si assegura que li

agradaria aconseguir el guardó del premi de l’Ús del Valencià.

És un dels presidents més joves d’aquestes festes i assegura que la seua comissió és una mescla de gent veterana i joventut, gent amb gran experiència com l’anterior president del sector, *Vicent Marzá*. El que pitjor porta de ser president és el protagonisme, ja que aposta per l’anonimat per treballar per les festes sense cridar l’atenció.

Lidón Barberà

INFORMACIÓ

Curs de Dolçaina i Tabal 2004/2005

**Curs organitzat per la FCC
Patrocinat per l'Excm Ajuntament de Castelló**

**Horari: dilluns i dijous, de 20 a 21'30 hores
al Col·legi Públic "Serrano Suñer"**

**Duració: del divendres, dia 1 d'octubre de 2004
fins el dilluns 30 de maig de 2005**

**Matrícula: 60 € (Banc BSCH Avgda del Rei En
Jaume I)**

Més informació: 656. 34 27 52

E-mail: [http:// federaciodecolles.com](http://federaciodecolles.com)

Nota d'agraïment

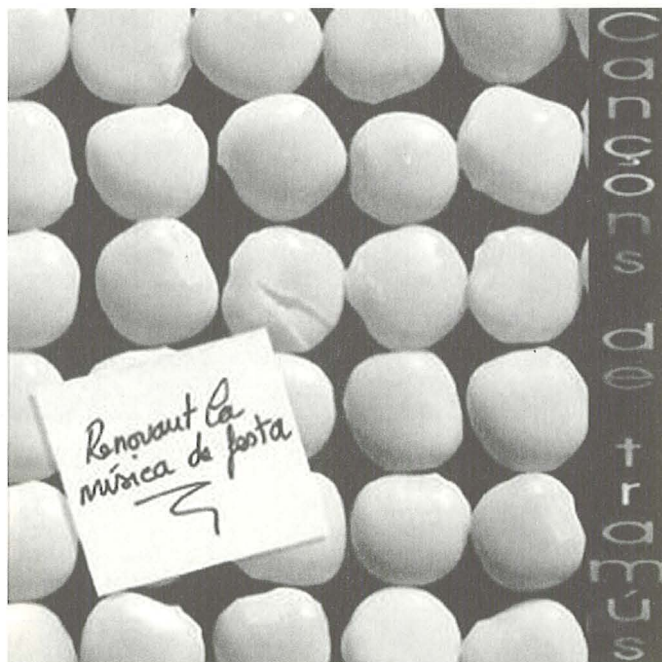
La Federació Colles de Castelló vol donar la enhorabona al col·lectiu de gent que ha fet possible el projecte CANÇONS DE TRAMÚS, renovant la música de festa.

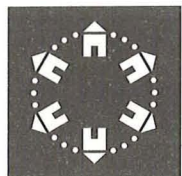
Tenim clar que han sabut unir la lletra i la música a la festa donant-li un caire nou a la música tradicional. Els poemes de Joan Baptista Campos, Pepe Albalat, Manel García Grau, Vicent Marçà i Joan Andrés Sorribes han estat musicats per Manolo Brancal, Saüc, José Galindo i Raület.

Han estat treballant amb aquest projecte un grapat de bons músics que cal recordar: Michel Llorens, Celso Sorribes, Miquel Àngel Seder, Natxo Navarro, Vicent Gallardo *Xamberga*, Manolo Brancal, Sàlvia Qeral, Jordi Fabregat, Mireia Andrés, Antoni Porcar, Elena Rius, Albert Cabedo, Daniel Andrés, Ayo Peiró, Pau Valls, Carlos Lorente, Juan Antonio Valero, Sergi Renovell, Josep Oria, José Galindo, Juan Carlos Tomás, Artur "Firaball" Vega, Álvaro de la Puerta, Ferran Carceller, Raület, Jordi Albert i Arantxa Domínguez. Quasi res, 27 músics que han compartit il·lusions.

I no ens volem oblidar d'Eva Fernández que ha estat l'autora del disseny gràfic, de Juanki que l'ha produït i de Juanjo Trilles, ha estat el matisares.

A tots, i sobretot, a tot el món de la festa de Castelló que ha sabut entendre les nostres inquietuds, ja que ells han fet possible que se'ns lliure aquest guardó, gràcies i enhorabona.

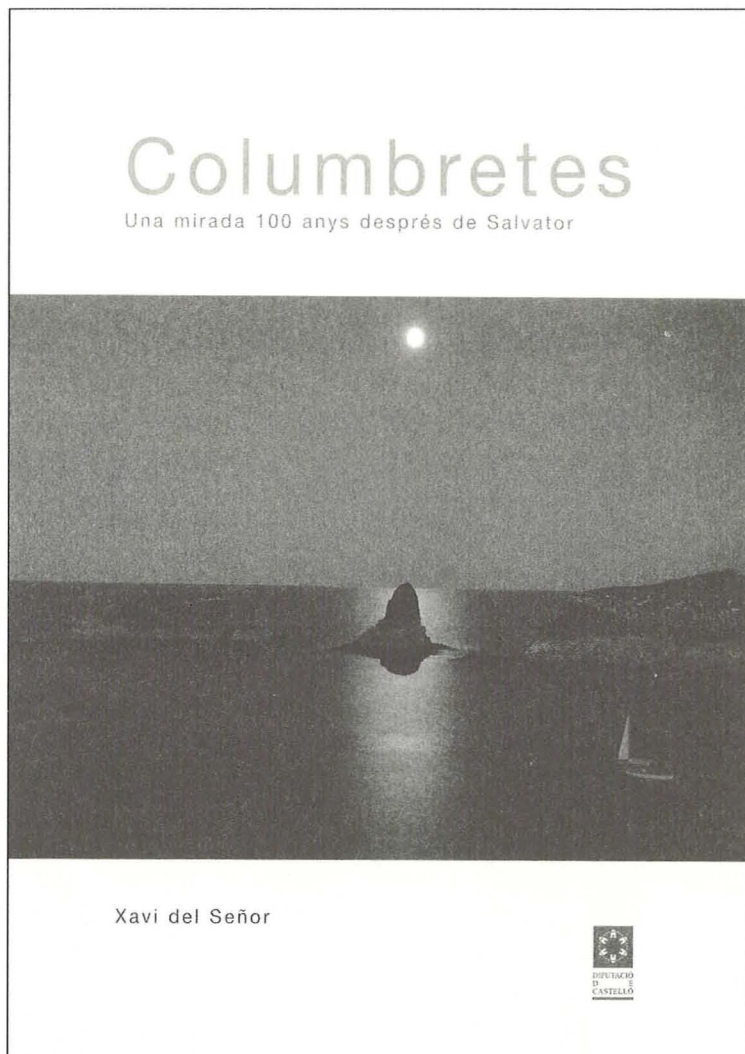

DIPUTACIÓ
D E
CASTELLÓ

COLUMBRETES

Una mirada 100 anys després de Salvator

Xavi del Señor,
Servei de Publicacions
Diputació de Castelló
Castelló de la Plana, 2003

L'any 1895 l'arxiduc Ludwig von Salvator va publicar la seua obra sobre aquestes illes, fruit de la seua fascinació per elles. Ara, l'autor, amb un mateix esperit, ens ofereix en imatges ùn retrat d'aquesta Reserva Natural. La seua flora i la seua fauna s'uneixen als nous habitants de l'Illa Grossa i als visitants atrets per la riquesa natural i paisatgística de l'arxipèlag.

DIPUTACIÓ
D E
CASTELLÓ

NOTÍCIES

VI APLEC

De la Federació Valenciana de dolçainers i Tabaleters

Primer va haver una cercavila de benvinguda pel poble, hi hagué una petita trobada a l'Auditori del Teular, després férem el Passacarrer Commemoratiu del 30 anys d'Escola i van finalitzar a la plaça Major, on tots plegats tocaren la Muixeranga al temps que dues formacions muixerangueres d'Algemesí alçaren la torre humana, aspecte aquest que s'esdevé el més tradicional i característic de la tradició d'aquesta vila de la Ribera Alta.

Tot seguit, i per concloure l'Aplec en gaudirem d'un excepcional concert amb els dolçainers Xavier Richart i Alejandro Blay, amb la Societat Musical Santa Cecília d'Algemesí i la Banda del Conservatori d'Almansa al Teatre Municipal.

Després soparem junts i ballarem amb el grup *Tres fan ball*.

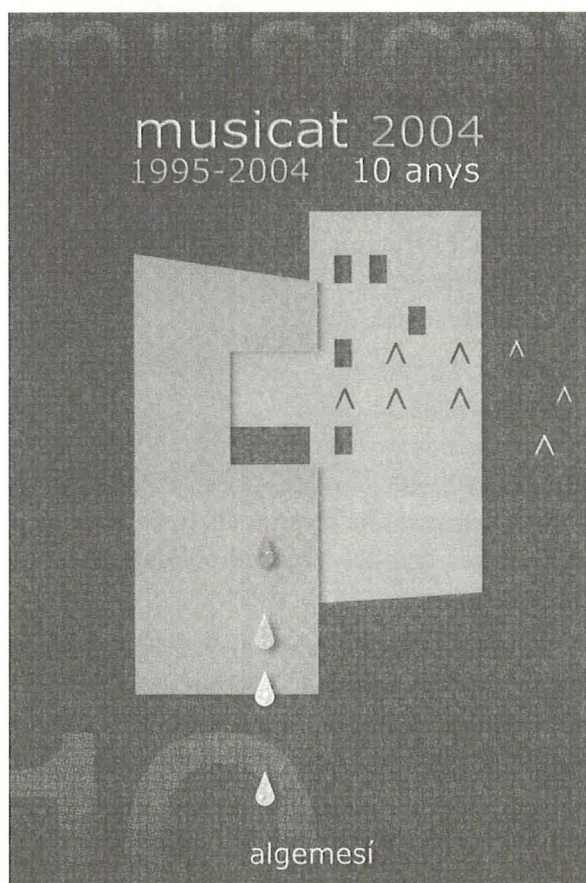
Juanto Trilles

El passat dissabte, dia 29 de maig es va celebrar a Algemesí el VI Aplec de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters.

Sota l'organització de l'Escola Municipal de Tabalet i Dolçaina i la Colla d'Algemesí vora 630 dolçaines i tabals s'ajuntaren a aquesta vila de la Ribera Alta, per celebrar el 10é aniversari del festival de música i dansa tradicional "Musicat" i el 30 anys de l'Escola de Tabalet i Dolçaina.

Les agrupacions que participaren foren trenta-quatre. S'hi van aplegar colles de tots els indrets del nostre País. A banda de la gent d'Algemesí, hi hagueren colles de Bocarent, de L'Alfàs del Pi, de Gandia, de L'Olleria, de Xixona, de Cocentaina, d'Alacant, d'Agost, de València, d'Alcoi, de Sueca, d'Atzeneta, d'Albaida, d'Ontinyent, d'Elx, de Pedreguer, de Banyeres de Mariola, de Bonrepòs i Mirambell, de Muro, de Petrer, d'El Verger, de Pego, de Santa Pola i de Castelló de la Plana.

La ciutat de Castelló estigué representada per la Colla de Castelló, l'Agrupació D. i T, la Colla "Xaloc" i l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal, també participà la Colla "El Senill", de Torreblanca. En total més de cent dolçainers i tabaleters de les comarques de Castelló.

Diptic Musicat 2004

NOTES DE PREMSA

En aquesta secció volem deixar una finestra oberta per publicar allò que diuen els mitjans de comunicació sobre les activitats que directament o indirecta ens afecten com a col·lectiu fester. És per això que iniciem la secció amb la reproducció d'una nota informativa extreta de l'Agència Europa Press, datada el dia 28 de maig, sobre la celebració del VI Aplec de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters.

Més de 600 intèrprets participaran en el VI Aplec de la Federació Valenciana de Dolçainers i Tabaleters, que se celebrarà demà a partir de les 16.30 hores a la localitat d'Algemesí (Ribera Alta) dins de la programació de la X edició del festival de música i dansa tradicional "Musicat", segons han informat hui responsables del certamen.

Les mateixes fonts van destacar que la celebració d'aquest Aplec i la participació de les Muixerangues "servirà per a reivindicar el paper de la ciutat en el foment de la cultura d'arrel tradicional valenciana".

L'Aplec, en què participaran un total de 34 colles de la Federació, posarà el punt final a la X edició del Musicat, un certamen que en les últimes setmanes ha mostrat els treballs de diferents grups i artistes "moltes vegades oblidats i maltractats pel mercantilisme".

L'encontre està organitzat per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament d'Algemesí, l'Escola de Tabalot i Dolçaina —que compleix el seu 30 aniversari— i la Federació. El regidor de Cultura, Pepe Martínez, va manifestar la importància que este esdeveniment suposa per a la població i per a tots els valencians i va destacar "el paper clau d'Algemesí i de l'Escola de Tabalet i Dolçaina en la dignificació i

Díptic Musicat 2004

foment de la música d'arrel tradicional valenciana".

El programa de l'Aplec s'iniciarà a les 10 hores amb la realització de cursets per a tabaleters i dolçainers. A les 16.30 hores, està prevista l'arribada de les colles a Algemesí. A partir de les 17.30 hores recorreran els carrers per tota la ciutat i les 18 hores s'iniciarà la primera trobada i l'acte oficial de benvinguda a la plaça de l'Auditori del Teular, on els grups oferiran una mostrade les peces més significatives del seu repertori.

Després haurà un segon cercavila que portarà a tots els dolçainers i tabaleters fins a la plaça Major, "on es produirà el moment amb més força visual i sonora de l'Aplec", van assenyalar les

mateixes fonts. A les 20 h., els participants interpretaran la Muixeranga, alhora que les dos formacions muixerangueres d'Algemesí alçaran la torre humana denominada com l'alta de 5, la figura més tradicional i característica d'esta manifestació cultural.

Per a finalitzar l'Aplec, els dolçainers solistes Xavier Richart i Alejandro Blay, amb la Societat Musical Santa Cecília d'Algemesí i la Banda del Conservatori d'Almansa, interpretaran al Teatre Municipal de la ciutat diferents obres per a dolçaina i banda guardonades amb el Premi de Composició que convoca l'Ajuntament d'Algemesí.

NOTÍCIES

JA TENIM COLLA DE TRABUCAIRES

Perfecta simbiosi de la música en directe de dolçaina i tabal amb combinació del soroll dels trabucs va resultar de l'estrena de l'esquadra de trabucaires de la Colla Xaloc i que vam poder gaudir a l'enfarolà del campanar les passades festes de la Magdalena. Però ha segut l'acte del bateig de l'Esquadra de Trabucaires Xaloc el del seu naixement.

Dins del XXI FESTIVAL DE DANSES DE L'ANTIGA CORONA D'ARAGÓ, i concretament el dia 15 de maig va tindre lloc l'apadrinament de l'esquadra (la Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló en la part musical, i la Colla de Trabucaires de Sant Andreu (Barcelona) en la part dels Trabucs.

L'acte va començar amb una exhibició majestuosa de rodes de tronades amb trabuc a la Plaça Maria Agustina seguit d'una cercavila amb música i trabucades fins arribar a la Plaça

Major. Posteriorment, i damunt l'entaulat van actuar La Colla dels Trabucaires de Sant Andreu, seguit de la Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló i per acabar una combinació de música i trabucades per part de la Colla Xaloc seient una innovació.

En acabar l'acte, va ser nombrosa la demanda d'informació per tornar a fer una festa d'aquestes característiques.

Amb la finalitat de fer-ho passar bé a tot el món en aquelles ocasions en què s'actua en festes populars allà on siguen requerits amb motius de **despertades, cercaviles, presentacions, tir d'eixida en curses populars, inauguracions (carrers, places, pavellons,...)**, i sobretot **música de dolçaina i tabal, la Colla de dolçainers i Tabaleters "Xaloc"** àmplia i ofereix per primera vegada en la província de Castelló la seua esquadra de trabucaires.

Des de l'última meitat del segle XX, el trabuc s'ha anat implantant en diferents festes de zones de la

franja mediterrània, Moros i Cristians a Alacant i València, Trabucaires a Catalunya, etc., així que, aquesta **Colla Xaloc** ha basat els seus trabucaires en personatges històrics de la resistència popular és a dir: guerrillers castellanencs en la guerra de la Independència de principis del segle XIX.

Trabucs enlairats, sorolls de festa

Es dona a conèixer en un **ambient exclusivament festiu** a personatges populars d'eixa època com van ser Ascensio Nebot ("El Frare"), Milián, Aparici, Samper, Jaldón, Guijarro, i que van actuar als nostres muntanyes, especialment en les Comarques dels Ports, La Plana, Alt Palància i Baix Maestrat.

NOTÍCIES

¿PER QUÉ EL TRABUC?

L'efectivitat d'un tir de trabuc no anava més dels 15 metres, però la seua facilitat de poder disparar quasi qualsevol cosa ho va fer apropiat per a bandolers, assalta camins i viatgers de diligències, sobretot perquè es tirava a l'instint, ja que no disposava d'elements de punteria. Va ser un arma de foc de caràcter civil i popular, que no era útil per a la caça i va viure embolicada en les romàntiques i sinistres llegendes del bandolerisme, més pel soroll que per les anous, i en part va contribuir a l'èxit de les guerrilles, emboscades i contrabandistes i hui el presentem en ambient de festa.

L'ocupació del trabuc a les festes, especialment a la Comunitat Valenciana i Catalunya, a pesar de ser un anacronisme en la història de la soldadesca, s'ha generalitzat per les següents raons:

- Per la seua llargària, ja que en ser més curt que els arcabussos i mosquets, resulta menys molest en el seu maneig. Els normals no solen mesurar més d'un 1 metre i pesar menys de 4 Kg.

- Per la seua facilitat de càrrega, en tenir la boca del canó acampanada, i pel seu estrèpit, que és el que en definitiva el fester pretén, complint òptimament la relació entre la pólvora emprada i la sonoritat obtinguda.

El 15 de maig va tindre lloc l'apadrinament de l'esquadra

Als museus militars existeixen molt pocs trabucs, i alguna que altra pistola trabuc, però no són poques les referències que d'aquesta arma apareixen en passatges històrics de la nostra província de Castelló, especialment en l'etapa de la lluita popular contra els francesos en la Guerra de la Independència.

Hui en dia, el ressorgiment del trabuc com a element fester en comarques properes, procedeix d'un ritu, i potser res denote tant la **innegable herència àrab del poble valencià com la seua afició a la pólvora**: siga castells de focs artificials i

coeteria en les seues diverses formes, per això, les agrupacions festeres com la nostra que utilitzen el trabuc, ens donen a conèixer un poc més la vistositat de les festes i, que per ara desenvolupen una activitat dins de l'àmbit de la cultura i les tradicions, compaginant aquestes armes (inofensives), rèplica de les utilitzades a principis del segle XIX, tot això a l'empar de la **legalitat vigent quant a matèria d'armes, pólvora i assegurances**.

Antoni Aguila Fillol

(Colla Xaloc)

UNS ALTRES POBLES

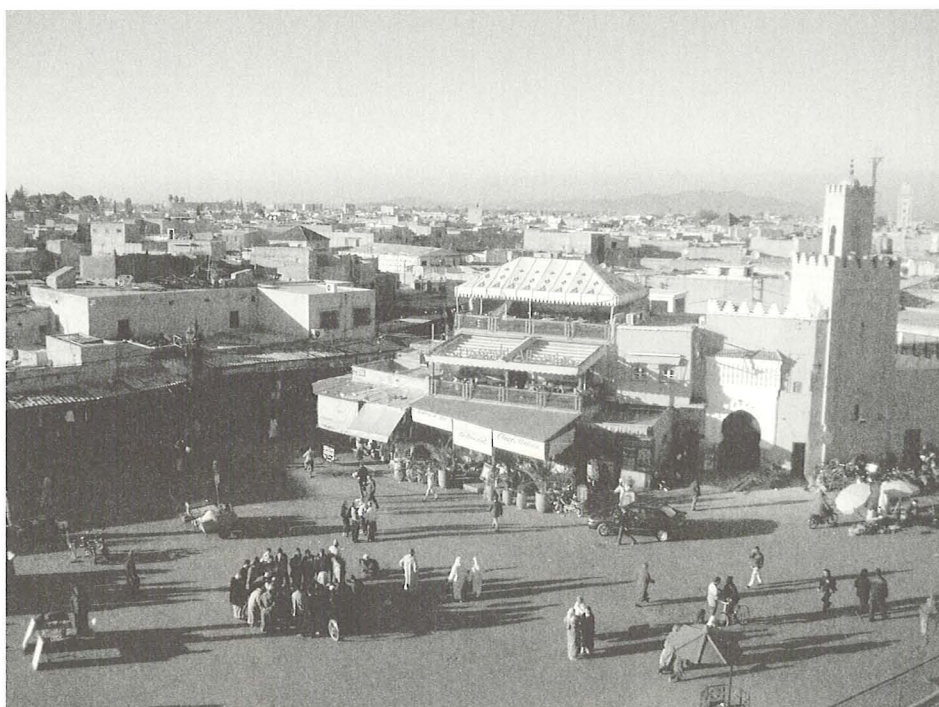
Jema el Fna, cap al tard *(l'assemblea dels morts)*

Deia l'escriptor Paul Bowles que Marràqueix no existiria sense la plaça de Jema el Fna. Potser aquesta afirmació tan rotunda siga excessiva, si parlem d'una ciutat amb més de mil anys d'història. Però, el cert és que l'ànima de la ciutat, el cor que l'alimenta i la governa, batega al subsòl de la plaça.

17:15 hores

La terrassa superior del Cafè de France està plena de gom a gom. Les primeres taules, les que donen a la plaça, estan ocupades per una colla de turistes alemanys. Ja pinten canes. S'han atrinxerat a primera línia, tot disposant les cadires en filera, a frec de la barana, com si assistiren a una funció de cinema. Les taules les tenen a les esquenes, cobrint-los la reraguarda. Una alemanya s'alça i comença a fer fotos del grup. Alguns somriures em semblen una mica forçats.

El sol és una immensa bola de formatge suís sense la corfa roja. Això no obstant, encara hi resta una pàtina brillant, que l'envolta com un nimbe àuric. M'hi arriba clar el bullici de la plaça, els sorolls inquietants dels *daarbukaa* i els tambors, les botzines afòniques dels cotxes..., una olor antiga, com si un preludi. Hem demane un suc de taronja i em fique les ulleres de sol.

Lateral de la plaça de Jema El Fna, des de El Cafè de France

Davant de mí, el perfil del minaret de la Kutubia es retalla, imponent, sobre els teulats enrojolats de Marràqueix. Ara, és un far alimentat pels raigs incandescents de la bola de foc que, a poc a poc, avança cap a ell.

17: 25 hores

El cambrer, atent, i molt servicial, m'invita a canviar de lloc. Perfecte. Ara,estic assegut a primera fila. La plaça als meus peus i, al davant, el sol, que va descrivint una trajectòria obliqua, descendent, per mirar de trobar-se amb la Kutubia. Arriben uns amics de viatge amb els qui havia quedat per veure la posta, tots plegats. La tarda multiplica els turistes a la terrassa.

UNS ALTRES POBLES

El sol a punt de devorar el minaret de la Kutubia

Darrera meu hi ha un japonès que ha instal·lat un trípod; selecciona l'objectiu més adient, canvia el filtre, i hi espera. Una calma dolça, perfumada de flors d'azahar, impregna l'ambient. El sol, ara, es torna taronja. És una taronja pàl·lida, encara incipient.

Els venedors de menjar es troben atrafegats muntant les paradetes. El ritme de treball és frenètic. En pocs minuts ho tenen tot a punt. Amb les taules parades i els foguers encesos, el fum de les cassoles, comença a dibuixar arabescos sensuals, blancs i ocres, sobre el cel obert de la plaça. Una atmosfera irreal, gairebé màgica, assetja la tarda.

Una parella d'aiguaders s'ha retirat a un costat de la plaça. La llum va minvant i, amb això, ja són pocs els turistes que s'hi arriben interessats a fer-se una foto a preu fet. El "dentista" també plega. Ara, recull l'escampall de dents de la taula, les tenalles, les pinces, el tamboret i se'n va a casa o a la mesquita. L'encantador de serps ensenya els rèptils als vianants. Els amos de les mones engabien els pobres animals a dins d'unes pressions fetes de llauna i barrots. Tothom busca un turista

amb càmera de fotos penjada al coll per fer negoci. Però, sembla que no hi ha res a fer. A aquesta hora de la tarda els clients han desaparegut. El peix està ja tot venut.

17: 45 hores

Ara com adés, s'hi sent, com una agitació de veus, com una lenta escridassada que desafia indolent els ossos, el pensaments i el temps.

El Sol sembla una llepolia de maduixa que s'hi aproxima desafiant a l'angle recte que formen el costat esquerre de la Kutubia amb la línia de l'horitzó. Hi ha una con-

fusió de sorolls, un lent mormoleig de veus a la terrassa. Els nouvinguts em pregunten, encuriósits, si el sol trigarà molt a caure del tot. Els hi dic que no sol caure tot d'una, que ho fa, a poc a poc. Algú, però, comenta que cada cop se'l veu veloç. La llum del dia pren les últimes alenades. Però, ara, ho fa d'una manera estentòria. S'encenen els llums dels fanals. Els músics han deixat de tocar. La plaça emmudeix. Només s'ou el silenci d'unes ales que voleien altes, déu sap cap on!

17: 50 hores

Un sol redó, de malva i or, comença a mossegar la base de la Kutubia. Primer com una carícia, després a dentades, més tard a brusentes queixalades. Talment un menja-cocus d'aquests de videojoc. En un tres i no res, el Sol es desfà a miquetes, engolit per la pedra del minaret que roman inalterable. La llum es mor irremediablement i el cel, virolat de colors freds anuncia la nit. Es mor la llum, sí, però en naix una altra, de nova. Una nova nit que anuncia una altra foscor lluminosa. La

UNS ALTRES POBLES

El dentista de Jema el Fna

plaça esclata de vida. Els músics comencen a tocar, però, ara, a un ritme frenètic, gairebé diabòlic. S'alça el teló de la nit que cau ampla, com una mà estesa sobre la ciutat roja. La plaça, ara sí, bull *com la cassola al forn* que deia el poeta.

18: 00 hores

Traverse la plaça. Una filera de paradetes de suc de taronja. Els venedors de cargols me n'ofereixen un tast, amb gran i entusiasme. La gent s'agrupa fent rotgles. Em pare a escoltar una narradora de contes. Amb prou feines li veig el rostre, que es troba tapat per una mura-lla de gent que s'hi arrauleixen al seu voltant. Té una veu potent, com un clam profund que surt del desert i parla amb un ritme insidiós, accelerat. No li entenc res, però ho entenc tot. El públic segueix la narració amb molta atenció i entusiasme. Somriuen, i, de tant en tant, s'hi fan xarradetes a cau d'orella. Semblen feliços.

Olors de comí, de cardamom, de cúrcuma, de fenoll, barrejat amb una olor fètida que surt dels claveguerams. Entre el públic, d'amagat, treballen els estafadors professionals. I és que tothom té un lloc i una feina

en aquesta gran fira del món, en aquesta plaça de les places.

Jema el Fna significa en àrab «l'assemblea dels morts», perquè ací, ja fa anys, ajusticiaven els condemnats a mort. I és per això que la música, els sorolls i les olors desperten els morts que cada nit ballen la seua dansa macabra. Ací, a Marràqueix, a les embostes de l'Atlas.

El clam del muezí crida a l'oració. Me'n vaig a l'aeroport. Adéu ciutat, plaça! Adéu!

Joan-Bta Campos Cruaïnes
(text i fotos)

Carrer de Marràqueix, cap al tard

NOTES DE VIATGE

SANT JAUME:

el Camí, els caminants i la filla de Bush (I)

La colla de fotògrafs que hi havia a l'andana de l'estació de Sarria amb les càmeres penjades al coll no ens esperàvem a nosaltres. El tren Estrella procedent de Barcelona va arribar, puntualment, a les 8:35 hores del matí. Només baixar del tren, vàrem haver de buscar l'Oficina de Protecció Civil per arreplegar les credencials, però, als deu minuts de ficar els peus al terra ja estàvem trepitant els bells camins cap a Sant Jaume.

Passem a les portes del convent de la Magdalena; baixant de Sarria creuem el riu Celeiro per un pontet de pedra d'un sol ull, un indret realment captivador. A la sortida del pont hi ha una parella de fotògrafs amb els estris de feina preparats. Ni bon dia, ens han dit! El paisatge verd, exultant, t'impresiona les pupil·les. Les primeres petjades són un regal per a la vista. El camí es troba atapeït de clapes boscoses, on el roure, l'om i el faig són els amos. A les voreres creixen les falgueres, emfilalls de mare-selva i d'aríjtjol, i els matolls urticants d'ortigues. La natura, ací és l'única victòria. De tant en tant, el camí es fa costerut, i cada cop més exigent. El grup s'estira en fila índia. Passa una colla de genets al galop, algun ciclista, estols de colomins. Poca gent a peu, però.

Com els antics pelegrins, hem mamprès el camí sabent on anem. Sant Jaume de Galícia, el lloc sagrat, un dels més venerats d'aquesta banda de la Cristiandat, és la nostra meta. Cadascú duu a les motxilles un motiu per a pelegrinar: per a uns n'és la devoció, d'altres n'és el compliment d'una promesa, potser tan sols la satisfacció personal, per a uns altres. Sigui com vulgui, el camí cadascú el porta a dins. I cada u se'l haurà de fer a la mesura de les seues pretensions.

Arribant a Portomarín, al final de la primera jornada, me n'adone que hi ha caminants que no duen pes a les espatlles. Agafem una ampla *corredoira* que ens aboca al pont sobre el Minyo. El paisatge és una adelicitat. El primer tram del camí ha estat dur, però, finalment ho hem

Pont de Portomarín, sobre el Minyo

aconseguit.

Mario, el gerent de la casa rural Santa Mariña ens rep a la porta de l'hostalatge. L'establiment compta amb unes vistes espectaculars sobre el riu. El poble, que és un dels més grans de la comarca, només té 400 habitants. El 90% dels habitants de Portomarín viuen, directament o indirecta del Camí. Enguany, que és Any Sant, la cosa sembla que s'ha desbocat. Arriba gent de tot arreu del món, amb la intenció —segons en diuen— de fer el Camí: colles de turistes, excursionistes de cap de setmana, pelegrins... En realitat, "el Camí ja no hi és el que era. Ara, n'és la llet" diu el Mario, una mica contrariat. Però, és clar que el negoci és el negoci. A la porta de l'establiment hi ha aparcats tres *quads*, un 4x4, i una dotzena de bicicletes de muntanya. També hi ha una quadra amb mitja dotzena de cavalls que Mario lloga als visitants que ho demanen per fer alguna de les rutes eqüestres que s'oferten.

Ella sempre usa les millors marques. Com la Letizia. Ha aparegut talment un miratge. Potser dúiem 14 o 15 Km, si fa no fa, des que havíem sortit de l'hostal de Portomarín.

Portàvem un bon ritme de caminada —4,5 Km/h— i els tendons començaven a tensar-s'hi. Ens va passar en creuar la carretera N-540. Anava vestida amb unes bermu-

NOTES DE VIATGE

des de color crema, samarreta color os —de Budberrys— i unes botes Camper noves de trinca, el cabell recollit, acabat de pentinar, un fulard de seda rosa al coll i el semblant de qui ha descansat tota la nit en llit tou, entre llençols de lli. La motxilla, probablement se l'havia deixada al «japonès». Ens va saludar amb el «Bon Camí!» de ritual. Doncs, això: «Bon Camí!», —li vàrem contestar.

Quan arribem a Palas de Rei trobem la noia del miratge asseguda a la terrassa d'un bar, fent-se una llauna de Sprite. Fa cara d'haver arribat sense despentinar-se. Entre nosaltres els comentaris són d'absoluta incredulitat. És impossible que ens haja tret tanta distància! La xicota anava a pressa, però nosaltres no som coixos.

Arribem a l'alberg de Palas de Rei a frec de mig dia. A la replaça de l'entrada hi ha una trentena de motxilles en filera, recolzades a la porta, tot esperant que l'alberg òbriga les portes. Al costat de la filera de motxilles n'hi ha una una altra pila de motxilles amuntegades que, segons em diuen, acaba de descarregar el «japonès». En caure la tarda el cel es fa a borregets. El cambrer ens informa que demà potser plourà. Ja fa dies que el temps fa olor d'aigua. Arriba un senyor de mitjana edat: «Buenas tardes. Me perdonaran ustedes que les moleste. Soy peregrino y estoy buscando gente para alquilar un taxi que nos lleve las mochilas hasta Arca. ¿Ustedes ya lo tienen solucionado?...» (És clar, que ho tenim solventat. Com que ni de bon tros se'ns havia passat pel cap aquesta modalitat de camí). Li hagués pogut contestar amb alguna ironia, però finalment m'he decidit a ser respectuós amb el senyor i li he dit que «nosaltres ja ho teníem solventat, l'assumepte». A la taula del costat, una parella de valencians —m'hi sembla que són de l'Horta Nord, per l'accent apitxat— s'hi ha apuntat a la proposta del llogater de taxi.

La notícia s'ha estès com un reguer de pólvora. Nosaltres ja ho sabíem, perquè no debades hem compartit el mateix tren, però en compartiments diferents (en realitat ens va seguint el rastre, com un mal averany). La xicona va acompanyada per dues amigues. Totes tres vesteixen roba esportiva: samarreta imperi de colors discrets, bermudes, esportives i ulleres de sol. Ella duu uns auriculars penjats a les orelles: *You're like a hurricane? God save the Queen? Barres i estrelles? Ves tu a saber que n'escoltarà!* Duen un ritme alt de caminada. Semblen com si estigueren fent *footing* per Central Park. Ens hi passen de llarg. L'escorta està formada per una dotzena de guardaespalles: sis d'ells van davant de les xiques, els altres sis a la rereguarda. Tots són armaris. La majoria duen ulleres fosques. N'hi ha un de negre, altíssim, amb el cabell

Ofrenes del pelegrí

rapat, que n'és tota una atracció entre les pelesgrines. Definitivament, la discreció no és la nota més reeixida dels Serveis de Seguretat nord-americans.

Durant la jornada d'avui, de Palas de Rei a Ribadiso da Baixo —per cert, el començament del dia ha estat magnífic—, me n'he adonat de les misèries i les contradiccions del Camí. Queia un plugim molt prim, balsàmic, i la boira baixa s'estenia sobre la vall com una catifa, impregnant el paisatge amb una aurèola de misteri.

Cap a la meitat de la jornada hem fet un alto a Melide, per fer un tast del polp *a feira* que fan a Casa Exequiel. L'establiment és tota una institució i una parada ritual, indefugible per al caminant. Em regat l'àpat amb una botella d'Albariño Martín Códax, collita de 2002, realment excel·lent. En creuar Boente, una colla de periodistes de Ràdio Compostel·la ens han parat amb el micròfon a la mà.

Ens pregunten que si l'hem vista —segons sembla va uns quilòmetres rera de nosaltres—. Com que li he caigut simpàtic, la periodista insisteix a preguntar-me. Quina és la meua opinió sobre la presència de la Jenna Bush? Ah,

NOTES DE VIATGE

Arribant a un llogaret

però és cert això de la filla del Bush? —li conteste incrèdul.

Arribem a Ribadiso esgotats, apallissats, morts. Hem fet 30 km a un ritme realment impensable per a les nostres condicions físiques. A l'última costera abans d'arribar a l'alberg ens hem «picat» amb una parella de joves angleses. Les xiques van de festa, amb els auriculars a les orelles i un bidó d'aigua com a únic equipatge. Ballen, riuen, i fan carreres davant de nosaltres. Probablement, l'autobús que les transporta ja fa estona que les espera a l'alberg més pròxim. Avui, a tot estirar, només faran a peu un parell o tres de quilòmetres. Ens fan la guitza. No sé ben bé d'on hem tret les forçes, però, finalment, les hem passat amb un silenci indiferent. Aquestes folklòriques també fan el Camí.

A la porta de l'alberg s'ha format una cua de motxilles. Davant de mi hi ha una colla de francesos que deuen passar dels seixanta. Me n'adone que tots duen la samarrita neta, sense rastres de suor, el cabell ben pentinant i el rostre d'aquell qui fa el trajecte amb l'autobús. Mentre esperem religiosament que ens toque el torn per agafar l'litera arriba una parella de senyores endiumenjades, amb els llavis perfilats i un fular de Moschino al coll. Elles «passen» de guardar cua. Diuen que només han vingut per segellar la credencial. I no fan cara de pelegrines.

Malgrat tot, l'alberg de Ribadiso és de falla. Si no vas amb compte te'l passes de llarg. L'establiment està format per un conjunt d'edificis construïts de pedra seca i amb els sostres de pissarra que s'hi troba magníficament integrat amb l'arquitectura rural de l'entorn. L'indret és realment bucòlic. Està situat a les ribes del riu Iso, al fons d'una vall esponerosa. Els ramats de vaques i ovelles pas-

turen els prats pròxims d'un verd esfereïdor. L'aigua corre mansueta i clara entre el capcineig melangiós dels àlbers. Els martinets de riu fan picats diabòlics sobre la panxa calma de l'aigua, tot buscant una pressa per dur-se-la al bec. Una emoció suspesa en l'èter, silent, atenalla l'ànima del pelegrí i el fa tremolar, una mica. L'esforç, finalment, ha pagat la pena.

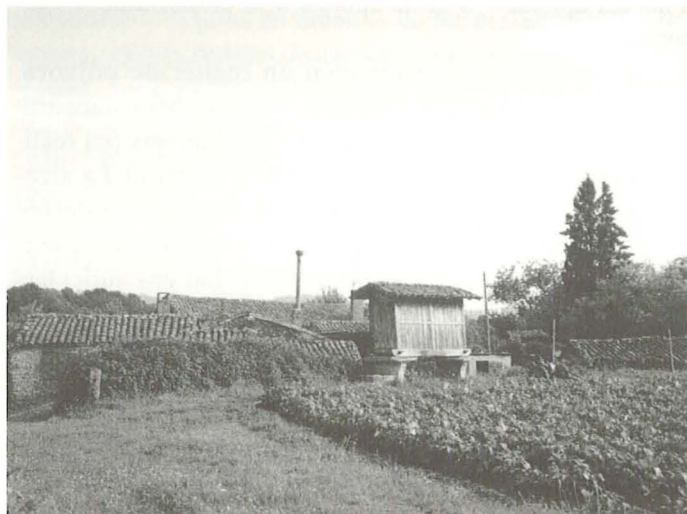
Afortunadament pel Camí encara hi ha caminants. Isabel m'ha confessat, entre plors i emocionada que no es tracta només d'un repte personal. El seu Camí és un deute i una promesa a la memòria de la seua germana que, malauradament, mai no el podrà fer. Maribel intenta de sortir-se'n d'una relació sentimental desplaent. Per a ella el Camí és el camí cap a l'alliberament interior. L'Antonia, Ai l'Antonia! La dona camina a passes lentes. De vegades em fa la impressió que va a trencar-se. Però, no; ella sempre hi arriba fins al final com una geisha, delicada i subtil. El seu camí és un exemple de coratge i perseverança.

Blas ha deixat escrit al travessar de fusta de la llitera que n'ocupe a Ribadiso aquest sentiment que no m'estic de transcriure, íntegrament:

«Cristina:

Estos 27 dias caminando son solo por ti. La Compostela te la dedico y pido al apóstol que no se te vuelva a reproducir esa maldita enfermedad. El próximo camino lo haremos juntos. Si Dios quiere. 14/X/03». Doncs, això. Bon camí, per als caminants!

Joan-Bta. Campos (text)
Dolors Gozalbo (fotos)

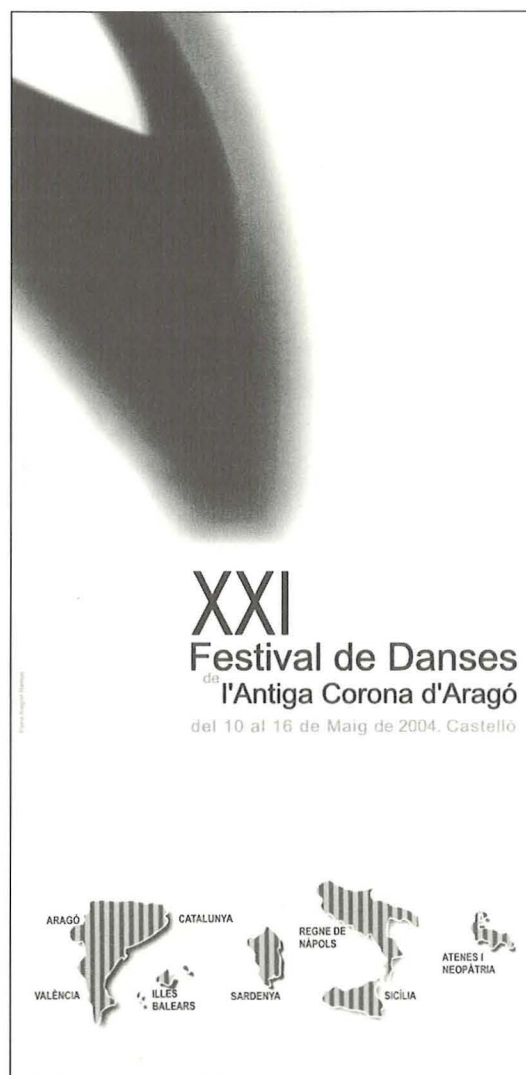

Hórreo a Ribadiso da Baixo

XAFARDECOLLES

- **50é Aniversari Grup Castelló, Associació d'Estudis Tradicionals**, des d'aquesta redacció ens volem afegir a aquesta commemoració. Gràcies pel treball ben fet.
- Ja ha començat el **Campionat de Futbol Sala**, on participen equips del món de la Festa, si amics si, de tots els indrets de la Festa, gaiates, colles, Cavallers, Aquests són els equips: *Botifarra, Pepsi-Colla, Pastoret, Pixaví, Los Porrones, El vi negre, Maneguetes, Gaiata 18, Gaiata 15, Xaloc, Rogle i Cavallers*.
- Cal donar l'enhorabona per l'**Exposició dels Cavallers Templers de Castelló** a l'edifici de les Aules de la Diputació de Castelló. Un clar exemple que les colles fem alguna cosa més que festa. Per cert, enguany serà el regidor **Alberto Fabra Part**, el *Gran Mestre Templer 2004 "Pere de Rovira"*.
- No ens oblidem, també el regidor de Cultura, **Miguel Àngel Mulet** que ha estat nomenat *Guillem de Mont-rodó 2004* per la **Milícia Templària dels Cavallers de la Conquesta**.
- A la "**Colla de dolçainers i tabaletes de Castelló**" se'ls lliurarà el "*Volaoret d'Or 2004*" màxim guardó de la **Colla del Rei Barbut** en reconeixement de la seua llavor en benefici de la festa.
- **Al voltant dels noms de les colles**, si tot va bé el presentarem uns dies abans de les festes de la Magdalena al Saló d'Actes de Sant Isidre de la Caixa Rural Castelló. Cal recordar que aquesta reedició ha estat possible gràcies a la **Fundación San Isidro** de la **Caixa Rural Castelló**.
- Enguany a les Regines no les regalarem flors, tot i que són molts boniques, creiem que gaudeixen d'elles, llavors lliurarem una escultura, una *Menina de Foré* per a **Carmen i Andrea**.
- La **Junta Directiva** va gaudir d'un bon sopar al *Calder Màgic* on van ultimar tots els detalls de les properes Festes.
- El **XXI Festival de Danses de l'Antiga Corona d'Aragó** fou un èxit. La Colla de Dolçainers i Tabaletes de Castelló organitzà una petita exposició de dolçaines i tabals. La Colla "Xaloc" batejà el seu grup de Trabucaires.
- S'han casat Carmen Gumbau i Carlos Tovar, persones molt vinculades al món de la festa.
- Herme ja està fart de ser secretari, a veure si trobem recanvi.
- Per fi actualitzarem els nostres estatuts, aviat tots rebreu una còpia.
- Al mes de juliol es preparà la nova elecció a la Junta de Festes, a veure si presentem alguna alternativa de treball.
- Jovi Nadal ha tornat a ser reelegit president de la Federació Gestora de Gaiates.

Juanjo Trilles

Díptic de la XXI Edició del Festival de Danses de l'Antiga Corona d'Aragó

Jovi Nadal ha estat reelegit president de la Federació Gestora de Gaiates

INFORMACIÓ

Nit de Sant Joan 2004 Bases del concurs de *Coques de Sant Joan*

Repartiment de dolços durant la Festa de la Nit de Sant Joan

Foto: Arxiu J. Campos

- * **Presentació:** a les 20'30 hores, a la *Casa de Banys*
- * **Participaran** sols *coques de Sant Joan*
- * **Sols una coca** per Grup o Colla
- * **El Jurat** estarà format:
per un membre designat per la Federació,
un mestre pastisser i membres de la Colla
"Cagarròs"
- * **La decisió del Jurat** serà inapel·lable
- * **Es lliuraran** tres premis
- * **Organitza:** Federació de Colles de Castelló
Patrocina: Colla "Cagarròs"

RECEPTA DE LA COCA DE SANT JOAN

Ingredients:

3 tasses de farina, 3 ous, 2 culleradetes de llevat en pols (baking soda powder), 2 tasses de sucre, 1 tassa de llet, 1 tassa d'oli vegetal, una cullereta de raspadura de llimona, pinyons, fruita confitada

Instruccions:

Barrejar tots els ingredients fins que estigui ben batut i la massa quedi ben suau.

Agafar una plata i untar-la amb mantega i escampar-hi una mica de farina perquè no s'enganxe. Posar tota la massa a la plata, escampar els pinyons, la fruita confitada tallada a trossets i espolsar per sobre amb sucre. Posar-ho al forn a 325 ° F durant 30 minuts mes o menys o fins que estigui daurada.

Es deixa reposar una estona i ja es pot menjar.
(Nota: *Aquesta és la recepta que fa servir la Teresa Wroblewski per fer les coques de Sant Joan cada any per el Casal dels Catalans de Califòrnia*)

INFORMACIÓ

Programació NIT DE SANT JOAN

Dia 18/06/04

Festa al Planetari de Castelló

Sopar de germanor al Marítim del Grau

20:00 Visita al Planetari per veure les diferents exposicions.

Sessió guiada per Jordi Artés

21:00 Sopar de Pa i porta davant del Planetari. Trofeus del Futbol Sala

22:30 Revetlla: Actuació de José Galindo i la seua colla. Ball per a tots

Dia 23/06/04

Nit de Sant Joan al Marítim del Grau de Castelló

20:30 Concurs de coques de Sant Joan

Presentació davant de la Casa de Banys.
Lliurament dels premis

21:00 Sopar de pa i porta. Cada grup o colla porta el seu sopar. Barbacoa popular

22:30 Fogueres i Dimonis. Encesa de fogueres
Cercavila a càrrec de BOTAFocs, ball de dimonis

23:15 Revetlla amb música davant de la Casa de Banys

23:59 Primer Bany

23:59 Castell de Focs i més música

Organitzen:

- Junta de Festes de Castelló
- Federació de Colles de Castelló

Patrocinen:

- Generalitat Valenciana
- Diputació de Castelló
- Ajuntament de Castelló
- Planetari de Castelló
- Fundació Caixa Castelló Bancaixa

La gentada parant taula al Marítim Foto: Arxiu J. Campos

INFORMACIÓ

Recomanacions per al dia 23 de juny, Festa de la Nit de Sant Joan

- Fins les 20 h, podeu entrar la llenya i la fusta per cremar. Respecteu la llenya de les fogueres grans. No porteu palets ja que després les puntes es queden en la sorra i això pot portar conseqüències dolentes.

- A partir d'aquesta hora no podreu entrar en la zona acotada.

- La Policia Local indicarà unes direccions d'entrada al Marítim.

- Cal estacionar els vehicles als carrers habilitats i sempre seguint les indicacions del personal de Protecció Civil (en cordó, bateria,

- T a m b é s'habilitaran espais per estacionar vehicles, segons ho considere la Policia Local (Pinar, Port,

- Feu cas en tot moment de les indicacions que vos farà el personal de la Policia Local, Protecció Civil i Guàrdia Civil. Ells són responsables de la nostra seguretat.

- L'entaulat estarà davant de la Casa de Banys.

- Hi hauran tres fogueres grans repartides per la platja, respecteu la llenya. Cal que espereu el moment indicat per encendre les fogueres.

- Davant l'actuació dels dimonis pel marítim, seguïu en tot moment les normes de seguretat recomanades.

- Hi haurà una ambulància a punt en el recinte acotat.

- Quan acabeu de sopar, recolliu la brossa en bosses i deixeu-la en un lloc que no moleste, però que facilite la feina del personal de neteja.

- Penseu que a darrera hora hi haurà el castell de

focs i una actuació musical. Llavors a l'hora de tornar a casa, cal que ho feu a poc a poc, i, si no teniu pressa, gaudiu de l'espectacle.

- També podeu visitar el Planetari i mirar pels telescopis.

- T e n i u tres opcions per tornar-hi: Camí de la Plana, Avinguda de la Mar i l'Avinguda dels Germans Bou. Tingueu paciència i respecteu en tot moment el personal de seguretat i els

La festa no hi és incompatible amb "el bon rotllo"

Foto: arxiu J. Campos

organitzadors. Hi haurà un servei de megafonia per anunciar els diferents actes.

- Tot ho fem en benefici de la FESTA. Gràcies per col·laborar.